

Emlékbeszéd Bocskai István fejedelemmé választásának évfordulóján

Elhangzott Nyárádszeredán a református templomban
2014. február 23-én

1605. február 21-én – 409 éve – Nyárádszereda örökre beírta a nevét a magyar nemzet történetébe. Itt és ekkor választották meg Bocskai Istvánt Erdély fejedelemmé. Az ő személyében egy olyan karizmatikus férfi mellett döntöttek, aki megvívta a magyar történelem egyetlen győztes szabadságharcát „két pogány közt egy hazáért”, s aki a kor két legnagyobb világbirodalmát békére kényszerítette. Ő az egyedüli történelmi nagyjaink közül, aki halálát érezvén, híres, nevezetes politikai végrendeletében a következőket diktálhatta, tiszta elmével, magyarul, jó embereinek: *„igaz ügyemben és nyilvánvaló igazságomban Isten megsegítvén,... én az országot, mint ides hazámat, most mindenféle ellenségtől megszabadult állapotban hagyhatom”*.

S elmondhatta hajdúival, mint a spártaiak: *„megcselekedtük, amit megkövetelt a haza”*

Bocskai hűséges titkára Péchi Simon csodálattal írta róla: „Csak a jóisten tudja, hogy mi volt ebben az emberben? hogy ki volt ez az ember?”

Nos, hát ki volt ez az ember? Egy bihari nemzetség, a kismarjai Bocskai család sarja, aki 1557. január 1-én Kolozsvárott (vagy Kismarján) született.

A Bocskaiak a kor legjelentősebb családjaival kerülnek rokoni kapcsolatba, Balassa (Bálint), az egri Dobó István, az erdélyi fejedelem és lengyel király Báthory családjával, ami kezdetben biztos, hogy segítette karrierjében, de a későbbiekben egyértelművé vált, bebizonyosodott az ő katonai, politikai és államférfiúi nagysága.

1592.május 1., amikor belép a történelembe. Unokaöccse, az erdélyi fejedelem Báthory Zsigmond (anyja Bocskai Erzsébet) kinevezi váradi főkapitánynak, ami Erdély második közjogi méltósága és egyben az erdélyi hadak főparancsnoka is lesz. Hamarosan ki is próbálhatja katonai zsenijét, hiszen ez a 15 éves háború kora (1590-1593?-1606). A német-római császár, magyar király és a török vívja harcát, „természetesen” magyar területen. Felcsillan a török kiűzésének a lehetősége! Erdély hova álljon? Aki vazallusa, de inkább szövetségese a töröknek. Az un. „háborús párt” Bocskai és Báthory Zsigmond amondó, hogy csatlakozzanak a Szent Ligához, míg az un. „törökösök” isten ellen való véteknek tekintik a török szájában a szembefordulást. (Őket Báthory Zsigmond kivégezteti) Erdély csatlakozik a Szent Ligához! Báthory Zsigmond Erdély, Moldva és Havasalföld fejedelme lesz a fővezér, csatlakozik hozzájuk Vitéz Mihály is, de a katonai vezető Bocskai István, aki 1595. októberében Gyurgyevónál győzelmet arat Szinán pasa török serege felett.

Bocskait, mint törökverőt ismeri meg a világ!

De sajnós a törökösöknek lesz igaza!

1. A török felülkerekedik! Báthory Zsigmond négyszer mond le és háromszor tér vissza Erdély trónjára! Ezzel polgárháborúba sodorva Erdélyt! Fejedelmek és önjelölt fejedelmek – végül átjátssza a Habsburgoknak. Basta rémuralma, pusztulás, kannibalizmus!
2. Bocskai száműzése Erdélyből, a prágai „tisztos fogság”, majd a bihari magány.
3. Az ország helyzete: I.(II.) Rudolf német-római császár, magyar király koncepciók pereit a magyar protestáns főurak ellen, a protestánsok üldözése, amikor az ország 90-95 %-a reformált, a törvények semmibe vétele, az idegenek tömeges bevándorlása. Az állandó törökellenes harc a győzelem minden esélye nélkül. A magyarság nagymérvű pusztulása. *Ekkor kezdtük el menetelésünket Trianon felé!!!*

Mindez együtt már érleli az ellenállást! Nincs hova hátrálni! És minden szem a bihari magányában élő Bocskai felé tekint! Vajon mi volt ebben az emberben, hogy a száműzöttől várnak segítséget!? Talán azaz erő, ami a honfoglalók egyenes ági leszármazottjában megtalálható! A honszerzőknek a katonai zsenialitása!?

Bethlen Gábor üzeni: „serkenjen fel és kösse fel az harangot”! „Egy anyát siratunk mind a ketten” válaszolja Bocskai.

S itt bihari magányában történik a nagy fordulat a *Habsburg hű, török gyűlöletben nevelkedett nagyúr „kezde maga és nemzete felől gondolkodni”. A Habsburgok nem tudják és nem is akarják kiűzni a törököt Magyarországból. A cél: a magyarság elvéreztetése, hogy mondjuk le a nemzeti királyság visszaállításának hiú ábrándjáról.*

És döntött! „Egy árva nép szabadságát bízta rám az Isten, és a haza elől nem futhatok el!” – írja egy későbbi levelében. Megindítja az ellenállást a Habsburgok ellen török szövetségben. *1604. október.* A semmiből teremt hadsereget, s innen kitörni, és azt győzelemre vinni, csak igazán kivételes és karizmatikus, csak századonként születő történelmi személyiségnek lehetséges.

Bocskai *a kezdődő század legbiztosabb érzékű magyarja.* (Szekfü Gyula)

A puszta létükért harcoló hajdúk, aki „a magok nemzetinek hóhérai nem akarván lenni” melléállnak egy magasabb célért, a Hazáért és Hitért! Pro Patria et Fide!

Valóságosan is az Értől indulnak, hogy győztesen belovagoljanak a „Szent, nagy Óceánba”, a magyar és az európai történelembe.

1604. október 15. Álmost-Diószeg az első győzelme a magyarságnak Mohács óta nyílt terepen nyugati zsoldos sereg felett. Bocskai innen indul a győztes zászlókkal Debrecen-Tiszalök-Kassa felé, ahova november 11-én vonul be. Megkezdzi *téli hadjáratát*, ami egyedülálló a korban – ha mást nem tett volna, akkor is a legnagyobb hadvezérek között lenne a helye. A hajdúk, mint kés a vajban foglalják vissza Szatmártól Érsekújvárig Felső-Magyarországot, azaz a királyi Magyarország egy részét a török támogatásával. Illésházy fogalmazza meg: „akartuk vagy nem, de a törököt kellett segítségül hívnunk, ha életünket és hazánkat akartuk megtartani!” Ennek ellenére tömegével állnak Bocskai mellé a Felvidék a Tiszántúl főurai, a magyar rendek, a végvárok, királyi városok, a hajdúk.

S ekkor Erdély felé fordul!

1604. december 12-én felhívást intéz a székelyek csatlakoztatására. Február 1-ére székely nemzetgyűlést hívott össze: „*hogyha most Erdélynek hanyatlófélben való dolgát meg nem előzzük egybevetett vállakkal, vége lesz az eddig is elnyomott Erdélyi nemzetnek*”. Kéri „*munkálkodjanak a magyar szabadság visszaszerzésében*”!

A székelyek megértették az üzenetét és siettek Székelykeresztúrra! Az addig ellentétben álló rendek (1596 a székely „véres farsang”) a prímorok és a katonák (gyalogok) egyességet kötöttek és megállapodtak abban, hogyha Bocskai visszaadja az ő szabadság jogaikat, akkor ők felajánlják neki a fejedelemséget. Petki János székely generális volt az összekötő. A székelyek feltételei: 1. őket régi szabadságukban megtartja, 2. közbocsánatban részesülnek, 3. idegen tiszteket nem tesz közéjük, 4. idegen katonákat sem, 5. amennyiben 15 napon belül nem ütköznek meg, régi szokás szerint haza mehetnek!

Február 1-én ezt eljutatták Bocskaihoz Sárospatakra, elfogadta ezen feltételeket. Oklevelet állított ki, hogy a székelyek fejenként tegyenek hűségesküt neki, és a hazát hűségesen szolgálják!

Közben az erdélyi nemesség is ülésezik Marosvásárhelyen, hogyha elfogadja az ő feltételeiket is szintén támogatják Bocskai fejedelemségét.

Határozatot hoznak, hogy összeülnek február 21-én Nyárádszeredán és Bocskait fejedelemmé választják!

Miért éppen Nyárádszereda? Mert távol volt a császári hadseregtől, így katonailag biztonságos hely volt, és alkalmas volt több száz tanácskozó és kíséretüknek befogadására.

Hogy ezt megtette, Nyárádszereda örökre beírta a nevét a magyar nemzeti emlékezetbe.

Mindnyájan jelen voltak, s így a tanácskozás országgyűléssé alakult és Bocskait Erdély fejedelmévé választották. Ezután Erdély fejedelme és a székelyek ispánja (sicolorum comes) címet viseli.

Küldöttséget menesztenek Bocskaihoz, hogy tisztítsa meg Erdélyt a császáriaktól. Mivel békés úton nem ment, így fegyverrel üzik ki őket Erdélyből és ezzel a szászok ellenállását is megtörte. (1605. szeptember 14-én személyesen és törvényesen iktatják be Medgyesen).

Két hónappal később 1605. április 20-án Bocskai Szerencsre hívja az országgyűlést: „Hogy az kegyelmetek szép hazája megcsendesedjék és épüljön is”. Hívja a dunántúliakat is: ”én is igaz magyar vagyok, az kegyelmetek javát nem különben keressük, mint a magunkét”.

Kit ígéretekkel, kit fenyegetéssel, végül is 22 vármegye, számos főúr, városok követei, hajdúk jelentek meg az országgyűlésen. Először a magyar történelemben létrejött a nemzeti összefogás, a nemzeti egység, és ezúttal az Erdélyi Fejedelem hívta a Magyar Királyság rendjeit a közös országgyűlésbe, és nem a Habsburg uralkodó.

Itt Bocskait Magyarország fejedelemmé választják és a felséges címmel is felruhazzák. „A felséges nevet erővel vetették Bocskaira, semmi okon fel nem akarta venni”. Ő maga írja később, hogy a jelenlevők „egy szívvel-lélekkel szabad akaratukból választották”. Már itt „a haza atyjának”, a „magyarok Mózesének” nevezték. Az öreg hadfiak sírtak, hogy „eltárgáltuk a császárt”, a török örült, hogy elverte a „nemcsét”.

Úgy tűnt, hogy megvalósulhat a Mohács utáni nemzedékek nagy álma, a magyar nemzeti királyság visszaállítása. Koronát kér a szultántól titokban. A tavaszi-nyári hadjáratai, az egész Felvidék, Nyugat-Dunántúl, Erdély Bocskainak hódol!

1605. november 11-én a pesti Duna-parton várja a szultán koronája! A török birodalom történetében csak egyszer ajándékoztak koronát, s azt is csak kismarjai Bocskai Istvánnak.

A magyar királyi várral szemben a pesti Duna-parton a nagyvezír Lalla Mehmed Bocskai fejére is teszi, és török szokás szerint meg is koronázza. Bocskai köszöni szépen, de csak ajándéknak fogadta el, bár a török Rex Stephanus-nak nevezi, de ő a Magyarország királya címet soha nem vette fel.

A Nagyvezír ezután felkéri egy Bécs elleni közös hadjáratra. Bocskai látszólag elfogadta, de tudta, hogy nem szolgálná a nemzet ügyét!

Békét kell kötni! „Ne romoljon ez a szegény magyar nemzet ennél is inkább!” A győzelmét nem a bosszúra, nem a további háborúra használja fel! Innen indul a korponai országgyűlésre, ahol megfogalmazzák a békefeltételeket és a hajdúk letelepítését. 1605. december 12. Házat és Hazát ad kedves hajdúinak! Ha minden évszázad megszülte volna a maga Bocskaiját nem jutunk el Trianonhoz!

Hosszas tárgyalások után a császárral megkötik a bécsi békét 1606. júniusában, ami biztosítja a protestánsok vallásszabadságát, aminek az eredménye, hogy mi itt lehetünk ebben a református templomban. Biztosítják Erdély önállóságát, ami évszázadokon át őrizte a magyar államiságot, s ha nem is tudta visszaállítani a nemzeti királyságot, de néhány évtizedre felragyogott Erdély csillaga.

Ő diktálja a császár és szultán közötti békét, melyet 1606. november 11-én Zsitvatoroknál kötöttek meg, és ezzel lezárja egy időre a török és a Habsburg háborúkat.

Győztes szabadságharcával, „fáklyát gyújtott a magyar génuszhoz” (Ady). A két világhatalom között övé a döntő szó! A Kismarjából, Kerekiből, Szentjobbról, Solyomkőről bihari nagyúr európai politikai tényezővé vált! Bocskai mélyen hívő református, belülről vezérelt ember volt, és a belülről vezérelt emberek soha nem válnak a nagyhatalmak játékszerévé!

Mielőtt az „igaz Bíró elé” járult volna, a már említett politikai végrendeletében a következőket diktálta: „Ha az Isten adná, hogy a magyar korona Magyarországon magyar kézhez kelne egy koronás királyság alá, úgy az erdélyieket intjük, hogy attól nemhogy elszakadnának... de, sőt segéljék tehetségek szerint... azon korona alá, a régi mód szerint, adják magokat”.

Reménykedett a magyarság újra egyesülésében, a magyar királyság visszaállításában, és ebben a hitben hunyta le örökre a szemét 1606. december 29-én Kassán.
De a fejedelem halála után 314 évvel minden elveszett!

„Az ország elvétetett tőlünk
Elvétetett a hatalom,
És a dicsőség is elvétetett,
Felbontatott és eltöröltetett,
Közöttünk minden földi kötelék,
Térdig porban és óvig hamuban”

Kissé átírva Reményik sorait:

Mi mégis egy nemzet maradtunk!

Sárkány Viola
Bocskai István Társaság elnöke